

L'Any de les Biblioteques

D'Eugeni d'Ors a

► Catalunya celebra el centenari del seu sistema de lectura pública i reflexiona sobre els canvi

ERNEST ALÓS
BARCELONA

Aquest dilluns, les biblioteques catalanes han posat en marxa el servei de préstec digital, al mateix temps que celebren amb l'Any de les Biblioteques convocat per la Conselleria de Cultura el centenari del sistema de biblioteques públiques català, creat per la Mancomunitat el 1915 i que és la base del servei cultural més ben valorat avui.

1915: POSAR EN ORDRE EL PAÍS

L'obra cultural del noucentisme

A principis de segle, les biblioteques universitàries i provincials són museus de llibres polsegosos. Al mateix temps, només a la província de Barcelona hi ha tres centenars de biblioteques d'ateneus, ajuntaments,

vistes, sala de conferències) i amb un concepte de xarxa», valora la directora del servei de biblioteques de la Generalitat, Carme Fenoll.

LA VISIÓ CRÍTICA

Les dones, mà d'obra barata

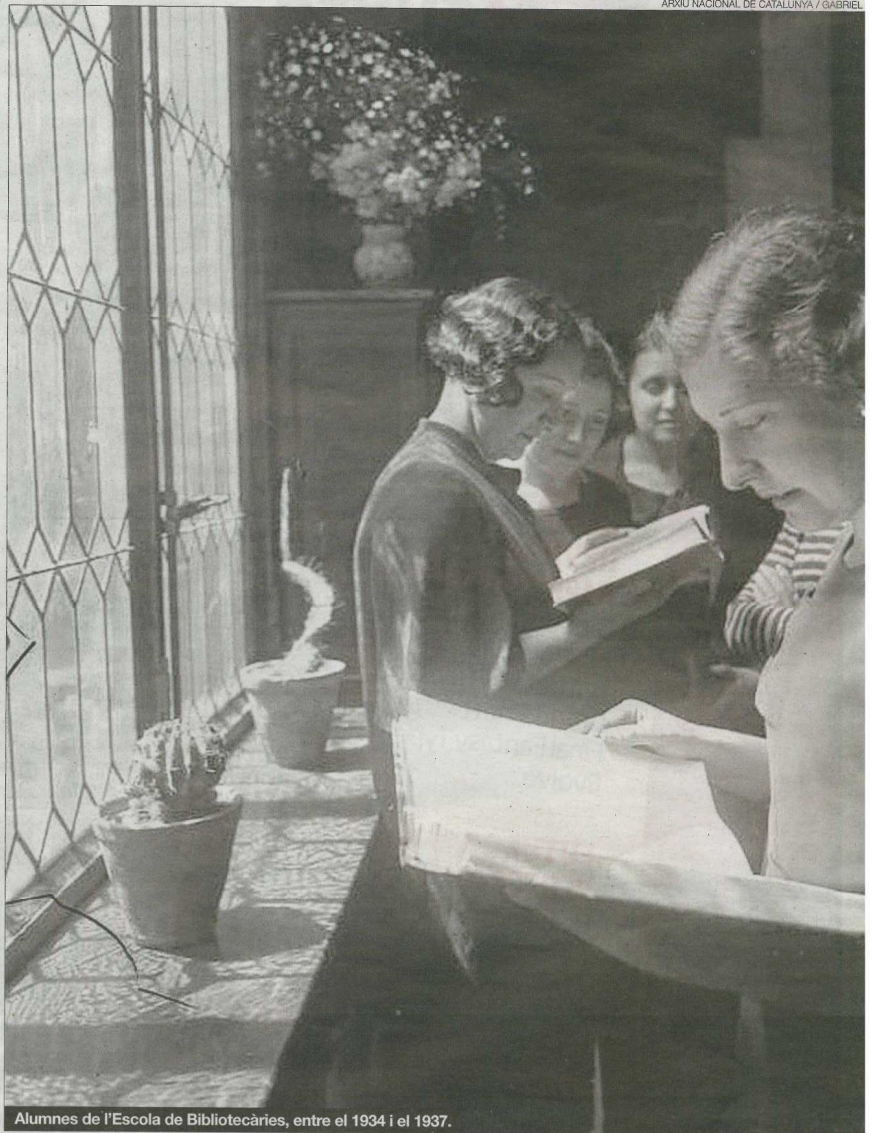
Malgrat els elogis a la tasca fundacional d'Ors i del desplegament efectiu del sistema per Jordi Rubió, en la commemoració ha faltat la revisió crítica de part d'aquest model original, que va imprimir un caràcter que el franquisme va reforçar solament en els seus aspectes més discutibles i que va costar dècades de trencar. «Les normatives de la secció infantil eren espectacularment rigoroses, les biblioteques havien de ser un temple del silenci, hi havia aquell punt de la bibliotecària superestricta; avui el ciutadà hi troba

un altre tipus de cares», valora Carme Fenoll. Eugeni d'Ors és també el culpable de decidir que només les dones podien ser bibliotecàries (l'accés de l'home a l'escola de bibliotecàries no es va fer realitat fins al 1976). Els motius del reclutament femení, expressats obertament en el projecte del 1915, són escandalosos analitzats al cap d'un segle: «Obtenir així una relativa reducció de despesa», captar «personal de primer ordre i ben escollit» amb uns salaris que no atraurien més que homes «de segon ordre» i garantir que aquestes «missioneres de l'obra de la civilitat a Catalunya» donessin (això sí, fins que es casessin) «un caràcter atractiu, amable, de netedat i coqueteria» a aquest nou servei.

LES NOVES BIBLIOTEQUES

La transició va començar als 90

Les dues dictadures van acabar amb els sistemes bibliotecaris de la Mancomunitat i de la Generalitat republicana i després de l'heroic servei bibliotecari al front va venir la depuració franquista. «Encara que la Diputació de Barcelona va mantenir la torxa encesa», valora Assumpta Bailac; si la Mancomunitat va deixar vuit biblioteques, als anys 80 s'hi va arribar amb gairebé un centenar. La gran transformació del sistema bi-

Alumnes de l'Escola de Bibliotecàries, entre el 1934 i el 1937.

SERVEI DE BIBLIOTEQUES A CATALUNYA EL 2014

Població amb carnet de biblioteca

Font: Departament de Cultura de la Generalitat

centres oberts i institucions com la Biblioteca Arús o l'Ateneu Barcelonès. Davant d'uns i altres, la Mancomunitat de Catalunya aprova el 1915 la creació d'un sistema de biblioteques que encarni els principis de modernitat i d'ordre del noucentisme i encarrega la construcció de les quatre biblioteques inicials. «Ni un sol poble sense escola, biblioteca, carretera ni telèfon»; aquest és el programa d'Enric Prat de la Riba. Eugeni d'Ors en redacta el projecte i dirigirà la nova escola de bibliotecàries que subministrarà personal altament capacitats. Aquest doble moment fundacional és el que se celebra ara. «Commemorem que fa 100 anys es va decidir que el país es construiria a través de la cultura i a través de les biblioteques, aplicant el model anglosaxó (préstec i consultes obertes, seccions infantil i de re-

bliotecari català no va arribar amb la transició ni amb els primers anys de la Generalitat. En temps de Max Cahner es va intentar reintegrar a la Generalitat els serveis provincials de biblioteques; la Diputació de Barcelona no ho va fer i es va crear un doble sistema; el de la Generalitat, a Lleida, Tarragona i Girona, i Barcelona convertida en avantguarda del sistema des que sota la presidència d'Antoni Dalmau es va

decidir convertir el suport a les biblioteques municipals en el paradigma del nou paper de les diputacions. «I el gran punt d'inflexió va ser el pla municipal de biblioteques de Barcelona del 1998», reconeix Carme Fenoll. «D'un 17% dels veïns de Barcelona amb carnet vam passar al 54%», recorda Bailac. El conjunt de Catalunya no està, avui, gaire endarrerit: 380 biblioteques i el 48% de la població amb carnet.

ANY DE LES BIBLIOTEQUES

Commemoració i alguna realització

L'Any de les Biblioteques, explica Carme Fenoll, «té un doble objectiu: donar a conèixer la història centenària de les biblioteques i fer una prospecció de com han de ser les biblioteques del futur». El seu programa d'actes ha sigut comparativament

'e-book'

necessaris en el servei cultural més ben valorat del país

PAU MARTÍ

Cuines del món

Inauguració de la biblioteca del barri del Fondo, fa un any.

modest (una exposició ja clausurada al Palau Robert, la difusió dels dietaris de les bibliotecàries des dels anys 20 en el repositori Memòria Digital de Catalunya...) «És una iniciativa fantàstica recordar que aquest va ser el primer sistema de lectura pública de l'Estat i que hi ha hagut durant molts anys una política d'aposta per les biblioteques», reconeix Daniel Gil, president del col·legi professional de bibliotecaris i documentalists

(que precisament avui celebra al Pati Manning el seu 30è aniversari), encara que creu que seria el moment de reunificar les biblioteques públiques en una única xarxa. Coincideix amb ell Bailac, que troba a faltar «iniciatives que millorin la situació del sistema, coses que quedin». Malgrat que no estiguin directament vinculats a la commemoració, no obstant, Carme Fenoll confia que aquest 2015 deixi una herència palpable: carnet

únic, catàleg comú i sistema de préstec interbibliotecari integrat.

L'EFECTE DE LES RETALLADES

La compra de llibres, reduïda a la meitat

Tot i que el sistema tingui una aprovació tremendament positiva per part de la població (amb una nota de 8,1), els efectes de les retallades pres-

supostàries s'acumulen any rere any. «Hem sigut pioners a Barcelona en l'alfabetització digital, però amb ordinadors que ja tenen 10 anys: ara és més necessari invertir en la renovació d'equips que en nous centres», lamenta la gerent de Biblioteques de Barcelona. Dels més de quatre milions d'euros que gestionava per a compres cada any la Conselleria de Cultura, després de la retirada dels dos milions que aportava Madrid s'ha passat a dos milions. Biblioteques de Barcelona, amb aportacions municipals i de la Diputació, ha passat de 2,5 milions a 1,2 milions. La presència de novetats als estants se n'ha ressentit.

EL PRÉSTEC ELECTRÒNIC

Projecte amb frenada ministerial

Aquest dilluns es va posar en marxa el projecte Ebiblio a Catalunya. Amb una inversió del Ministeri de Cultura d'1,6 milions d'euros per crear 17 plataformes i dotar-les d'e-books (només en castellà), les administracions catalanes hi han aportat 320.000 euros més per arribar als 1.900 títols amb més d'un milió de préstecs disponibles descarregables gratuïtament pels usuaris amb carnet de biblioteca a ebiblio.cat. Un total de 15 comunitats més, que van començar abans, no han fet aquest esforç addicional i els resultats han sigut paupèrrims: 78.838 préstecs a 24.672 usuaris en set mesos. Assumpta Bailac és optimista («aquí s'han donat d'alta 1.400 usuaris en el primer dia, i s'ha fet un esforç per reforçar l'oferta amb novetats i títols en català») però Carme Fenoll avisa de la frenada en sec del ministeri; s'ha desdit de la seva promesa d'adquirir llibres en català i els seus fons en el segon any passaran d'1,6 milions d'euros a 600.000.

EL DEBAT DEL FUTUR

Espais de trobada

Segons Fenoll, la biblioteca, més enllà de l'aportació digital, ha de ser cada vegada més un «espai d'acollida», que integri la població immigrant (gran usuària de les biblioteques), on es puguin desenvolupar tallers i en les quals «els bibliotecaris siguin encara més bons prescriptors literaris i culturals, que facilitin el contacte entre continguts i persones i amb el territori en el qual has decidit viure». Assumpta Bailac creu que les tendències estan clares i que s'ha reflexionat sobre elles: el que resulta necessari és posar recursos per donar-los resposta. «Cada vegada més són espais per estar-hi; estar llegint, treballant, fent tallers, trobant-se amb la comunitat de veïns... Avui el préstec ja és només el 35% de l'activitat». Des del col·lectiu professional, Daniel Gil té altres reclamacions: «És molt feridora la situació de les biblioteques escolars. S'han de desencallar les biblioteques provincials de Barcelona i Tarragona i estendre el servei bibliotecari a les poblacions amb menys població». ≡

idees

JENN
DÍAZ

L'escriptor reposat

«Escriure pot fer embogir les persones. Han de tenir una vida tranquil·la, folgada, burgesa. Si no, embogeixen». Aquestes paraules són meves, sinó de **Clarice Lispector**; però, com tantes altres vegades, les utilitzo per poder concretar una idea que em preocupa. Vull ser una mica més permissiva que Clarice, això sí, i diré que no fa falta que la vida de l'escriptor sigui burgesa, però sí que ha de ser —almenys— reposada.

Ho dic perquè fa uns dies que treballa amb la meua germana i sento que alguna cosa falla. Diverses coses fallen. La primera, la que més em preocupa, és que encara necessito econòmicament fer aquesta mena de treballs —físics, amb horaris, puntuals i sobreviure. La segona, que totes les hores que passo treballant mecànicament, amb moviments exactes que es repeteixen fins a l'afartament, són hores estèrils: no puc pensar en literatura.

A partir d'ara demanin disculpes vostès per no comprar llibres

La primera té fàcil solució: necessito que vostès, sí, vostès, comprin els meus llibres. No els lleigixin si no volen, però comprin-los —per ètica, per compassió—. Sovint la gent es disculpa quan sap que sóc escriptora: que no et sàpiga greu, però és que no m'agrada llegir.

Això s'ha acabat. A partir d'ara demanin disculpes, vostès, sí, vostès, per no comprar llibres. Llegir-ne ja és una altra cosa.

La segona és més complexa. Sóc productiva mentre estic escrivint. Quan paro, m'asseco per dins: no se m'acut res. Res, ni un conte. Així vostès no podran comprar els meus llibres ni que sigui per ètica.

Poden, els que tenen doble vocació, combinar l'arquitectura amb la poesia, la docència amb les novel·les, el periodisme amb el relat. Però no és el meu cas. La meua vocació és ferma, però única. Des que em dedico professionalment a escriure sempre li he dit que sí a la meua germana quan m'ha preguntat si vull treballar uns dies amb ella. A l'arribar, la cap em dóna la benvinguda i em diu que alguna cosa en la societat no funciona si encara he de treballar amb ells. I sí, alguna cosa va malament: vostès, a més de no llegir, ino compren llibres! Ni que sigui per ètica. ≡